

STEEN

muziektheater

tekst:

Dick van den Heuvel

muziek:

Jetse Bremer

PERSONAGES

ALBERT J. STEEN
JUSTUS, zijn zoon
BOORMAN, bouwer
DE OUDE BOORMAN, de vader van Boorman
FERITEE TROET, televisiejournaliste
ZELLA DE KLERK, minister-commissaris
ROZENKRANS, arbeider
GILDENSTER, arbeider
DORREMANS, ambtenaardecor

VOORAF

Tijdens de hele voorstelling wordt er gebouwd. In feite zijn er steeds maar arbeiders bezig om te werken aan de constructie die daarmee nooit afkomt, omdat ze steeds hun bouwmaterialen wegslopen uit andere delen van de constructie. Alles is daarbij gemaakt van steigerpijp en planken. Het kan zijn dat de bouwers tot geen enkele discipline binnen de voorstelling behoren, ze zijn dan geen spelers, geen koorleden en ook geen muzikanten. Figuranten of dansers zou je ze kunnen noemen.

Het toneelbeeld is op die manier niet realistisch. Ruimtes worden dan ook door middel van licht aangegeven. Als het stuk een kantoor voorschrijft, of een woonkamer, dan is dat gewoon een plek ergens in het decor... eventueel vormgegeven met wat rekwisieten.

1

VROEGE OCHTEND

1

Het is vroege ochtend. Het licht is zeer benepen. Het lijkt alsof er een lichte dauw over het decor ligt, een kleine nevel verspreid zich over de grond. Er gloeit wat ochtendrood aan de horizon. Onze wereld is geheel en al verlaten. Langzaam maar zeker wordt alles wakker. Een zachte reveille klinkt.

OCHTENDGLOREN

Ochtend
gloren
dauw drupt
over het koren

Zon wil
schijnen
duister
nacht zal verdwijnen

Kind slaapt
draaien
opstaan
haan zal weer kraaien

En wij gaan
de sterken
wij staan
wij willen weer gaan werken

(VERVOLG)

Dan een omslag in de muziek. Alle werkers hebben zich onder het zachte gedeelte op het toneel begeven. Nu zingen zij een lied dat weerklinkt als een van de oude arbeidersliederen van het begin van deze eeuw.

WERKEN

Armen uit de mouwen
Wij willen steden bouwen
Wij zullen stenen sjouwen
Wij gaan voor 't hoger doel

En vreet een halve wortel
Hou op met dat getortel
En draai wat nieuwe mortel
Dat is wat ik bedoel

Laat het cement maar stromen
En laat het zand maar komen
Kap hout, kap alle bomen
En bouw het hele jaar!

En gooi weg die pantoffel
En pak je schop, je troffel
En onder tromgeroffel
Staat Babel voor ons klaar!

ALBERT J. STEEN komt op. Hij is een ietwat dikke zelfingenomen bouwondernemer die dikke sigaren rookt en stramme rook weet uit te blazen na het nemen van een fikse trek. Een man met een echte bouwersblik. Hij beziet horizonten en in zijn blik zien we dat hij nooit zal stoppen met het neerzetten van gebouwen.

In zijn kielzog volgt JUSTUS, zijn zoon. Die is veel meer uit onze dagelijkse werkelijkheid weggeplukt, zo lijkt het wel. Een intelligente jongen die zijn vaders enthousiasme altijd met enig cynisme doorklieft.

ALBERT

Babel!

JUSTUS

Daar?

ALBERT

Waar anders... Babel. Jongen, die naam alleen al. Een waaktoren voor het hele land. Ik wil een licht bovenop dat iedereen kan zien. Van het diepste zuiden tot het hoogste noorden. Het moet zwaaien in de nacht en de dag. Laat lampen uit Amerika komen. Daar schijnen ze feller!

JUSTUS

Tja.

ALBERT

Ik hoor geen enthousiasme in je stem, jongen. Ik hoor geen bewondering voor de grootsheid waarmee ik een en ander heb bedacht.

(MEER)

(VERVOLG)

1 VERVOLG: (2)

ALBERT (VERVOLG)

Maar ja, voordat jij zult knielen voor je oude vader moet ik eerst honderdtachtig worden. Open die hersens nu eens! Open je fantasie! Babel!

JUSTUS

Wij hebben geen toestemming om daar te bouwen.

ALBERT

Sinds wanneer heeft Albert J. Steen toestemming nodig?

JUSTUS

Dit land heeft wetten, pa!

ALBERT

En dit land heeft politici. Dat is net klimop. Dat wil maar hoger, en hoger. Maar klimop heeft een muur nodig om tegen te kunnen klimoppen. En een muur is van...

JUSTUS

Steen.

ALBERT

Juist, Justus. Een muur is van steen. Van Albert J. Steen met name. De politicus is een klimop die alleen maar kan klimmen door mij. Toestemming... ik wil het woord niet eens horen. Het klinkt mij te nederig, te neerbuigend.

JUSTUS

Dit stuk land is bedoeld om natuur te worden.

ALBERT

En steen? Is steen geen natuur? Marmer, graniet, basalt... ook allemaal schepselen Gods!

JUSTUS

Groen!

ALBERT

Dan nemen we Belgisch Hardsteen, jongen. Dat is groen. Dat is het mooiste soort groen dat ik ken. Ik wil mijn Babel hier. Ik wil mijn Babel hier op deze plek. Laat het gebeuren, Justus!

JUSTUS

Ik kan niet...

ALBERT

Dat heb ik niet gehoord! Jij kan alles! Ik kan alles. Wij, mannen van Steen, bezitten de wereld. Ik wil mijn Babel!

En hij loopt af. De muziek zet in. Justus richt zich tegen het publiek. Onder de tekst is muziek hoorbaar. Het is heroïsche muziek. Onder die muziek, de monoloog van Justus.

(VERVOLG)

JUSTUS

Mijn vader.
 Albert J. Steen.
 Komt uit een lang geslacht van grote bouwers.
 Zij hebben piramides gebouwd voor farao's.
 De zeven wereldwonderen hebben ze neergezet.
 Kathedralen, al moesten ze daar generaties voor
 bloeden.
 Mijn vader komt uit het geslacht van Steen.
 Alles wat je in de wijde omtrek ziet, is door hem
 gebouwd.
 En ik?
 Ik ben zijn zoon.
 Justus. En ook ik kom uit dit geslacht.
 Maar misschien ben ik verkeerd geboren.
 Verkeerd terechtgekomen. Vanaf de eerste dag dat
 ik zijn woorden begreep, heb ik mij hier niet thuis
 gevoeld.
 Ik heb hier nooit willen zijn. Justus Steen heeft zich
 altijd een adoptiekind gevoeld.
 En nu?
 Babel! Mijn vaders droom.
 Een toren tot in de hemel, voor iedereen te zien.
 Met zwaailichten, alleen ter meerdere eer en glorie
 van hemzelf. Een mausoleum voor een geslacht van
 bouwers.
 Een onding!

Na dat laatste woord, slaat de muziek toe. De blazers komen daarop met een angstaanjagend muziekstuk, waaruit alleen maar heel veel gevaar spreekt. Het is de voorspelling van wat er komen gaat; de ramp die zal volgen als Albert J. Steen zijn zin krijgt.

2 JUSTUS EN BOORMAN

Justus loopt naar Boorman toe. Boorman is een van de hoofdopzichters. Hij draagt een helm en hij is gespierd. Boorman kijkt op de papieren. Justus is geïrriteerd.

BOORMAN

Wat is het voor een gebouw, Justus?

JUSTUS

Een toren.

BOORMAN

Ja, en wat komt er dan in die toren?

JUSTUS

Wat doet het er toe?
 Mijn vader wil dat het gebouwd wordt.
 En mijn vaders wil is wet.

BOORMAN

Zo cynisch.

JUSTUS

Wat kan ik anders dan cynisch zijn tegen een man
 die niet wil luisteren, Boorman.

(VERVOLG)

BOORMAN

Het moet toch ergens voor dienen, dat gebouw.

JUSTUS

Het dient om hoog te worden. Heel hoog.

BOORMAN

Maar moet er iemand in wonen?
Of moet er iemand in werken?
Of moet er iemand in begraven worden?

JUSTUS

Bouw toch gewoon wat er daar op papier staat.
Waarom zou je je er iets over af vragen?
Ik vraag me ook niks af.

BOORMAN

Omdat het er toe doet, Justus.
Moeten we de wanden isoleren?
Of mag het er stervenskoud zijn?
Moet er een lift in zijn? En hoe groot moet die lift
zijn?
Komen er alleen mensen? Of komen er spullen?
Moeten de mensen door het glas naar buiten
kijken?
Alles heeft zijn functie.

JUSTUS

Mijn vader wil het slechts bouwen, zodat men het
van ver kan zien.

BOORMAN

Een zinloos gebouw.

JUSTUS

Hou je mond, Boorman!

BOORMAN

Wat zeg je?

JUSTUS

Dat je je mond moet houden.
Dat je gewoon moet bouwen wat daar staat.

BOORMAN

Justus... we zijn vrienden van vroeger.
We zijn samen naar school gegaan.

Boorman kijkt zijn vriend aan.

BOORMAN (VERVOLG)

Je bent aan het veranderen.

JUSTUS

Dat is niet waar.

(VERVOLG)

BOORMAN

Het hart klopt dus toch voor steen.
Dat zal die ouwe mooi vinden.
Ik bouw wel... ik bouw wel.
En ik stel geen vragen meer.

Boorman gaat af. Nagekeken door Justus.

Ooit

Ooit
ooit waren ze zo jong
ooit toen het eens begon
hun wereld was zo groot

Ooit
ooit waren ze zo klein
ooit was het leven fijn
ooit was er nog geen dood

Ooit
ooit speelden ze in het bos
ooit alles vrij en los
ze waren altijd saam

Ooit
rolden ze door het gras
en hoe 't geluk daar was
ze waren altijd saam

Wat is er toch veranderd
Wat is toch het verschil
Waarom is alles anders
Als niemand anders wil

Wat is er toch geworden
Van vriendschap uit die tijd
Waarom zijn zij nu alles
en ook die vriendschap kwijt

Ooit
ooit waren ze zo jong
ooit toen het eens begon
hun wereld was zo groot

BOORMAN BIJ GILDENSTER EN ROZENKRANS

Boorman staat tegenover de arbeiders Gildenster en Rozenkrans.

BOORMAN

Twaalfduizend ton baksteen.

GILDENSTER

Tsjek.

(VERVOLG)

ROZENKRANS

Dubbeltsjek.

BOORMAN

Zes vrachtwagens beton.

GILDENSTER

Tsjek.

ROZENKRANS

Dubbeltsjek.

BOORMAN

Één tropisch regenwoud aan raamkozijnen.

GILDENSTER

Tsjek.

ROZENKRANS

Dubbeltsjek.

BOORMAN

U-balken. Zware U-balken. Een oceaanstomer vol met zware U-balken.

GILDENSTER

Tsjek.

ROZENKRANS

Dubbeltsjek.

Weet jij wat we bouwen, baas?

BOORMAN

Nee.

GILDENSTER

Moet nog wat worden.

ROZENKRANS

De helft van de bouwers kan ik niet eens verstaan. Hij heeft ze overal vandaan gehaald. Schotten, Ieren, Ghanezen, Turken.

GILDENSTER

Ethiopiërs, Zweden, Wit-Russen.

BOORMAN

Voor een toren heb je geen taal nodig. Alleen een goed plan.

ROZENKRANS

En is dat er, baas?

BOORMAN

Misschien is het beter om te zwijgen... Dan hebben we ook geen gelazer met de taal.

Boorman loopt weg. Nagekeken door Rozenkrans en Boorman.

De televisiejournaliste FERITEE TROET — met cameraploeg (die overigens uit een viertal koorleden bestaat — volgt Albert J. Steen. Ze is een reportage aan het maken over de bouwer en zijn nieuwste plannen. Het wordt min of meer een wilde achtervolging over de hele bouwplaats heen.

FERITEE

Een toren, zo hoog als de wolken. Dat staat bouwondernemer Albert J. Steen voor ogen bij de presentatie van zijn allernieuwste project Babel. Een toren die vanuit alle uithoeken van het land te zien is.

ALBERT

Werkgelegenheid, juffrouw! Denk eens aan de honderden arbeidsplaatsen die ik de komende jaren ga verschaffen voor dit project. Ik heb zoveel mensen nodig, dat ik vrees dat we arbeidskrachten van elders nodig hebben.

FERITEE

Elders?

ALBERT

Als onze eigen mensen te lui zijn om de armen uit de mouwen te steken, moet ik wel arbeidskrachten werven over de grenzen heen. Maar alles is legaal! Ik heb hierover met de Minister-Commissaris gesproken. De politiek biedt soelaas!

FERITEE

Maar als werkgelegenheid een argument is, meneer Steen... en dit land heeft domweg de arbeidskrachten niet voor uw project... waarom moet die toren dan gebouwd worden.

ALBERT

Om gezien te worden, juffrouw!

Feritee achtervolgt hem weer.

FERITEE

Een gebouw, alleen maar om gezien te worden. Wie betaalt dat dan, meneer Steen?

ALBERT

Geld op zich is niets, juffrouw. Ik ben helaas uw naam kwijt.

FERITEE

Feritee. Feritee Troet.

ALBERT

Die zal ik mij niet lang herinneren. Maar goed. Geld... het is iets volslagen onnutigs.

Je kunt het niet eten.

(VERVOLG)

Je kunt het niet drinken.
 Je kunt het niet aandoen, het is nog geen eens een
 onderbroek.
 Je kan — excusez le mot — er nog niet je reet mee
 afvegen.

Feritee rent weer achter Albert J. Steen aan. Die controleert ondertussen onderdelen van de bouw, praat met bouwers... en laat zich niet van het werk afbrengen.

FERITEE

Maar meneer Steen, financiert u deze hele onderneming zelf?
 Of laat u de overheid weer voor de kosten opdraaien?

ALBERT

De kosten! Belachelijk begrip!
 Heb het liever over de baten.
 Straks staat hier een toren waar iedereen naar wil kijken.
 De Eiffeltoren is aan het wegroesten.
 Dat ding in Pisa valt binnenkort om.
 En de Big Ben in Londen is een piemeltje vergeleken bij dit...
 ... dit wereldwonder!

FERITEE

Wie betaalt het, meneer Steen!

ALBERT

U mag het UW toren noemen.
 En de mensen thuis, die mogen dat ook.
 Het is JULLIE toren.
 Ik betaal voor wat van mij is.
 Jullie betalen voor wat van jullie is.
 De wereld is zo eerlijk... zo eerlijk als Steen!

Hij loopt weg. Feritee gaat naar voren. Het koor verzamelt zich.

DE ONDERSTE STEEN

Zij heeft de waarheid steeds gezocht
 Zij heeft hem telkens weer gevonden
 Zij zocht het recht in elke bocht
 Zij hoorde leugens uit hun monden

Zij zocht naar redenen en motieven
 Zij zocht naar alle achtergronden
 Zij is niet jong meer, niet naïef
 Zij kent de leugens en de zonde

Maar zij zal altijd waarheid zijn
 Daar zal zij altijd in geloven
 Zij is de ware journalist
 De onderste steen die moet boven

Justus komt op. Hij rent naar Feritee toe.

JUSTUS

Feritee?
Feritee! Jij hier!

FERITEE

Justus Steen!

JUSTUS

Wat doe je hier?

FERITEE

Ik heb je vader geïnterviewd. Over Babel.

JUSTUS

Ach.

FERITEE

Wat moet die toren hier, Justus?
Zo hoog als de hemel.

JUSTUS

Je kent mijn vader. Hij is een dromer.

FERITEE

Het besluit in de Kamer is al gevallen.
Hij heeft zijn financiering rond. Zegt hij.
Hij kan morgen beginnen met bouwen.

JUSTUS

Dat denk ik niet. De tekeningen zijn nog nat.
We moeten nog heel veel onderzoeken.
Niemand heeft ooit zo'n pand gebouwd.
We kunnen ons geen ongelukken veroorloven.

FERITEE

Ongelukken?

JUSTUS

Dit land hier is vroeger zee geweest. Het is nog
altijd drassig. Daar bouw je niet zomaar
wolkenkrabbers op. Dat moet uitermate goed
berekend worden. We zullen schaalmodellen
moeten maken. Er zullen talloze testen gedaan
moeten worden.

FERITEE

Maar wanneer begint de bouw dan?

JUSTUS

Op zijn vroegst over een jaar of drie. Boorman —
ken je Boorman nog, de zoon van die oude
Boorman — die is nu bezig om het land te
verkennen, te meten, tekeningen bij te stellen. Er is
geen sprake van dat wij eerder beginnen dan...

(VERVOLG)

De bouwers beginnen als razenden ergens te bouwen. Plotseling is er veel werk aan de winkel.

BOORMAN

We kunnen niet heien, meneer Steen!

ALBERT

Het ritueel van de eerste paal, Boorman.
Wat stelt het voor? We slaan er straks honderden omheen.
Die ene heeft niets te houden.
De Minister-Commissaris zal het erg op prijs stellen.

BOORMAN

We zijn er nog niet klaar voor.
Nog zoveel onderzoeken te gaan.

ALBERT

Je steekt een paal in de grond. Voor mijn part haal je hem er later weer uit. Het heeft niets met het gebouw te maken, begrijp dat toch.
Het is een toneelstukje, niet meer.

JUSTUS

Pa?

ALBERT

Alles is onder controle, Justus.
Boorman, hier, begreep de bedoeling niet. Ik wil een paal in de grond. Voor de politiek, begrijp je.

FERITEE

Gaan ze nu al heien?

ALBERT

Och, juffrouwetje... zie je wel, ik ben nu uw naam al weer kwijt. Het is niets. We heien nog lang niet.
Alleen maar eentje voor de grap.
Meer niet!

FERITEE

Justus, je zei...

Albert J. Steen gaat weg.

JUSTUS

Mijn vader doet die ene paal slechts als ritueel.
Meer is het niet.

BOORMAN

Ik ken dat!

JUSTUS

Doe wat mijn vader zegt, Boorman.
Het is zomaar een paal!

(VERVOLG)

5 VERVOLG: (2)

5

FERITEE

Je zei dat er getest moest worden.
Dat het levensgevaarlijk is.

JUSTUS

Die ene paal halen we er weer uit.
We zijn zorgvuldig. We zijn al eeuwen zorgvuldig.
Niets aan de hand. Niets aan de hand.
En nu! Je kan beter maar gaan.

Feritee en Boorman wisselen een blik. Dan gaat ieder zijns weegs.

6 HET DINER

6

Aan een zeer luxe diner — gewoon tussen de bouwstellingen, misschien een plankier als tafel — zitten Albert J. Steen en Minister-Commissaris Zella de Klerk. Ze genieten van het copieuze eten, dat wordt aangevoerd door koorleden.

ZELLA

Een hamerstuk, mijn lieve Albert!

ALBERT

Het is een godswonder dat men in dit land een vrouw tot Minister-Commissaris heeft gemaakt. En het is een godsgeluk dat die vrouw niemand minder dan Zella de Klerk is.

ZELLA

Heb je al over een naam gedacht?

Albert begrijpt het niet.

ZELLA (VERVOLG)

Een naam voor ons bouwwerk.

ALBERT

Babel. Vanzelfsprekend. Het heet Babel.

ZELLA

Ach wat flauw. Nee, mooier zou zijn:
Babel van... en dan een naam.

ALBERT

Babel van Steen. Hahahahaha. Nee, logisch dat hij van Steen is. Als we hem van zand zouden maken, sodemietert hij zo in elkaar!

ZELLA

De Babel van Zella. Zella's Babel.
Misschien is dat mooier.
Om daarmee de Minister-Commissaris te gedenken die dit alles mogelijk heeft gemaakt.

ALBERT

Ik dacht dat we afgesproken hadden: een plaquette op de eerste verdieping.

(VERVOLG)

Zella wordt plotseling vals. Ze grijpt Albert in z'n kladden en maakt van hem een klein mannetje.

ZELLA (SIST)

Weet je wel hoeveel moeite het me heeft gekost om die kamerleden ervan te overtuigen dat het MOEST. Dat we onderwijs, defensie en ontwikkelingssamenwerking maar moesten beknotten... omdat Babel er domweg moet komen. Dat Babel een noodzaak is? Dat Babel werkgelegenheid oplevert, aanzien voor de natie, dit land terug op de wereldkaart?

ALBERT

Ik heb veel aan je te danken.
Maar het is ook een taalkundige kwestie.
Zella's Babel. Ik kan het mijn strot niet uitkrijgen.

ZELLA

Daar kan je aan geholpen worden.
Daar zijn mensen voor.
En anders... anders komt er helemaal niks meer je strot uit.

Albert ligt min of meer in een soort wurggreep van de politica.

ZELLA (VERVOLG)

Maar ook niks meer erin. Nog niet een zuchtje lucht.

ALBERT

Zella's Babel... noemen we dat ding, Zella's Babel.
Waarom niet? Ik begin er al aan te wennen.

Zella laat hem vallen. Ze strijkt haar kleren recht. Lacht hem dan uit, terwijl ze wegloopt.

ZELLA

Vergeet niet te betalen, Albert!

KLEM

Hij zit aan alle kanten klem
Hij voelt haar tanden in zijn nek
Zij speelt haar spelletje met hem
En hij valt steeds op zijn bek

Hij dacht dat hij zo machtig was
Hij dacht, nee, niemand kan mij aan
Kijk hem nou zitten, zak en as
De macht dat is slechts waan

Doe maar en dans maar en denk dat je meedoet
Doe maar en draai maar. De wereld staat stil
En jij in het midden. Tenminste dat dacht je
De wereld doet mooi niet wat jij zo graag wil

(VERVOLG)

Hij wil de wereld in zijn zak
 Maar aan de wereld hangt een prijs
 De prijs die hem in tweeën brak
 Hij voelt zich oud, ziek en grijs

Doe maar en dans maar en denk dat je meedoet
 Doe maar en draai maar. De wereld staat stil
 En jij in het midden. Tenminste dat dacht je
 De wereld doet mooi niet wat jij zo graag wil

Albert staat op. Hij begint te schreeuwen tegen het koor.

ALBERT

Sodemieter op! Ik ben nog niet verslagen.
 Jullie denken toch niet dat ik mij door zo'n stuk
 hysterica de les laat lezen. Alles valt op te lossen,
 alles is te koop, alles kan opgeruimd worden. Niets
 hoeft ik te dulden. Nog geen plusje op mijn weg.

Het koor zingt hem nog één refrein toe.

Hij zit aan alle kanten klem
 Hij voelt haar tanden in zijn nek
 Zij speelt haar spelletje met hem
 En hij valt steeds op zijn bek

Nu begint hij ze weg te duwen, weg te slaan. Het schreeuwen zit onder dit laatste stukje koor.

ALBERT (VERVOLG)

Ga weg! Ga weg! Uit mijn ogen!
 Jullie weten niet wat macht is.
 Door de kiezer op een troon gezet.
 Ha! Door mij persoonlijk op die troon gezet.
 Ik zaag de poten van die troon door.

Weg! Allemaal...

Justus komt op.

JUSTUS

Pa?

ALBERT

Justus. Je komt ongelegen.

JUSTUS

Wat is er?

ALBERT

Niks. Stemmen. Daar heb ik soms last van.

Een keer in de vier jaar, om precies te zijn.
Dan weet ik namelijk niet wat ik moet... stemmen!

Justus knikt. Maar begrijpt het niet.

ALBERT

Humor is nooit jouw sterkste kant geweest, jongen.
Je bent een soort van droogkloot.
Alles wat ik ben, ben jij niet.
Jij bent een soort uitgeperste ik.
Geen smaak of kraak aan.
Weet je dat wel?

JUSTUS

Dat heien...

ALBERT

Hé, nee! Niet dit soort gesprekken.
Alsjeblieft zeg.

JUSTUS

Er is een bestelling gedaan voor
dertienduizendzeshonderdenegenenvijftig palen.
Niet voor eentje, nee voor...

ALBERT

Dertienduizendzeshonderdenegenenvijftig stuks.
Ja, vond ik een mooi aantal. Jij niet? Het ligt goed in
de bek.
Veel beter dan Zella's Babel... toch?

JUSTUS

We zijn nog niet klaar om te gaan heien.

ALBERT

Ik heb mijn hele leven al geheid.
Ik hei al sinds ik vier ben.
Ik heb nooit anders gedaan.
En nou moet ik plotseling naar computermodellen
staren en in bakken met zand waar jullie van alles
aan het naspelen zijn.
Het zijn gewoon
dertienduizendzeshonderdenegenenvijftig palen.
Geen één minder, geen één meer. Reken het maar
uit.
Maar je komt exact op dat getal uit.

JUSTUS

Pa. Je gaat het grootste gebouw neerzetten dat de
mensheid tot nu toe heeft gekend. Veiligheid is een
groot goed...

ALBERT

Jongen, ga bij de morele herbewapening!

JUSTUS

Je moet naar me luisteren.

(VERVOLG)

ALBERT

Ik moet niks! Ik ben geen Albert J. Steen geworden om naar andere te luisteren. Als jullie allemaal zo nodig GEHOORD moeten worden, richt dan een clubje op. Die journaliste, Zella de Klerk als erevoorzitster, misschien kun je die zoon van Boorman als secretaris-generaal vragen!

JUSTUS

Het is NIET veilig!

ALBERT

Net als vliegen, autorijden, voetballen, sportvissen en televisiekijken. Je kan overal in neerstorten, je kan overal tegenaanrijden, je krijgt een schop voor je flikker, je verzuipt of je gaat dood aan teveel straling! Wij bouwen Babel... en nou oplazeren!

JUSTUS

Jij bent zeer...

ALBERT

Ik ben vooral Albert J. Steen!

Nu een enorm fanfarenummer. Albert J. Steen pakt een dirigentenstok. Hij gaat het orkest vooruit. Hij glimlacht naar het publiek alsof hij de tambour-maitre is. Hij pakt uiteindelijk de grote trom en begint er op te spelen. Hij wordt er heel erg vrolijk van. Hij geniet om met het orkest mee te doen.

ROZENKRANS EN GILDENSTER HEBBEN PAUZE

Twee arbeiders nemen pauze. Ze gaan met brodtrommels ergens zitten en bekijken hun werk.

ROZENKRANS

Waaibomenhout.

GILDENSTER

Wat doet het er toe?

ROZENKRANS

En de koffie is ook al niet te zuipen.

GILDENSTER

Zolang het werk maar vordert.

ROZENKRANS

Ik dacht dat we alleen die ene paal zouden heien.

GILDENSTER

We waren toch bezig, zei Steen.
Dus gaan we nu maar door.
Het zijn er maar
dertienduizendzeshondernegenvijftig.

ROZENKRANS

En moeten we die er dan allemaal weer uit halen?

(VERVOLG)

GILDENSTER

Ben je gek.
Lekker laten zitten.

ROZENKRANS

Maar het is hout dat wegrot als je er tegen pist!
Het zijn rietstengels, werkelijk waar.
Je kunt er niks op bouwen.
Zo'n toren moet op beton staan.
Niet op die mikadostokjes.

GILDENSTER

Luister, Rozenkrans, wij zijn hier aangenomen om te doen.
Niet om te denken, niet om te kijken.
Wij moeten alleen maar doen.
En als wij klaar zijn, lopen we weg.
We kijken niet eens meer om.
Toren staat er. Wij trekken verder.

ROZENKRANS

Ik haat het geluid van instortende panden.
Vooral als ik er zelf de specie heb gelegd.
Ik wens dat niet te horen.

GILDENSTER

Grote proppen watten in je oren.
Dat mag helpen.

ROZENKRANS

Ik voel me net een doodgraver.
Als ik zoiets bouw.
Ik heb de bedrading bekeken.

GILDENSTER

Weer dat kijken. Waarom doe je dat toch?

ROZENKRANS

De bedrading zou vijf ampere dik moeten zijn.
Maar hij heeft maar drie ampere genomen.
De betouwing van de liftschachten.
Daar kan je nog geen vlieger aan zetten.

GILDENSTER

Ik heb geen zin in dit soort gesprekken.
Jij denkt doem. Dat denk je. Je bent een zwartkijker. Je werpt roet in je eigen gedachten. Je maakt alles maar somber.

ROZENKRANS

Ik zie zware dingen gebeuren.

Steen komt op.

STEEN

Misschien moet ik de aloude stoomfluit weer instellen.
Dat hij snerpt door de oren van de arbeiders.
(MEER)

(VERVOLG)

STEEN (VERVOLG)

Dat hij tot werken maant. Hoeveel tijd is er niet al verloren gegaan met dit alles. Dit gesteun en gevreet.

Hij schopt de etensdozen weg van de arbeiders.

STEEN (VERVOLG)

Vlot het werk?

ROZENKRANS

We wachten op materialen.

STEEN

Kijk om je heen. Heb je stenen nodig, trek ze uit de bestrating. Hout, kap de bomen. Maak van de nood een deugd. Maar ga voort. Ik heb geen eeuwen de tijd om te wachten op deze toren. Ik wil vorderingen zien.

GILDENSTER

Rozenkrans hier maakt zich zorgen.

STEEN

Dit is geen plek om je zorgen te maken, Rozenkrans. (HIJ KIJKT ZIJN ARBEIDER AAN) Zal ik je anders ontslaan?

ROZENKRANS

Dat is nergens voor nodig, baas. Ik stelde slechts wat vragen bij de dingen die ik hier zie gebeuren. Maar het zijn intussen vragen die er niet meer toe doen.

STEEN

Je hoeft het maar te zeggen, arbeider. Jij hoeft geen zorgen te hebben. Nergens voor. En als je vragen stelt, dan schop ik je over het hek heen met een wijde boog. Daar hou ik van, in mijn positie... om arbeiders te ontslaan om ze zodoende te beschermen tegen overtalig vragengestel.

GILDENSTER

Hij zwijgt al, baas.

STEEN

Mooi zo. Nu, genoeg geleuterd. Ik tel er een half uur bij, vandaag... zo lang heeft dit gesprek minstens geduurd. Ik wil jullie niet eerder naar de vrouw zien vertrekken dan om zeven uur vanavond. En morgen voordat de zon opkomt, dien ik jullie al weer hier verzameld te zien. Tijdverspilling is een grote zonde!

De twee arbeiders druipen af.

10

EEN AMBTENAAR KOMT

10

Er komt een ambtenaar op. Hij is stijfjes gekleed, omklemt hoog op zijn borst een koffertje waarin hij talloze formuliertjes bewaart.

AMBTENAAR

Ik ben uw werken nagegaan, meneer Steen.

STEEN

Aha, een bromvlieg. Daar zat ik net op te wachten.

AMBTENAAR

De overtredingen volgen elkaar in snel tempo op.
Bouwen zonder vergunning.
Bouwmaterialen die niet voldoen aan de gestelde normen.
Onderbetaalde werkkrachten.
Overuren, oververmoeidheid van de bouwvakkers.

STEEN

Gestuurd?

AMBTENAAR

Volstrekt niet. Ik controleer elk gebouw.
Dat is mijn taak.
U bent in overtreding.

STEEN

En wat wilt u daar aan doen?

AMBTENAAR

Ik dreig u.

STEEN

Dreigen. Het is me wat.

AMBTENAAR

Ik laat de bouw stoppen, zolang u niet aan de voorwaarden voldoet.
Als u dat maar weet.

Steen pakt uit zijn binnenzak een rol met geld.

STEEN

Het spijt me dat ik u enigszins verwaarloosd heb.
Maar wellicht kan ik u plezieren met een kleine vergoeding.
Onderhands.

AMBTENAAR

Ik ben niet te koop, Albert J. Steen.

STEEN

Onzin, iedereen is te koop.
Zelfs ik ben te koop. Wij allen.
De hele wereld is te koop.
Ik zou niet weten wat er niet te koop is.

(VERVOLG)

AMBTENAAR

Ik.

STEEN

Miezerig schepsel.
 Kom nou toch, voel je niet de druk van een te
 zware hypotheek.
 Schoolgaande kinderen, een spilzieke vrouw.
 Het moet er allemaal zijn.
 Het geld stroomt maandelijks door je vingers.

Steen praat bijna hypnotiserend op hem in.

STEEN (VERVOLG)

Ieder mens heeft daar last van.
 Het is als droog zand. Je probeert het vast te
 grijpen, maar het blijft niet liggen. Het wil zich niet
 ophouden tussen je vingers. Het glipt weg, dat
 rotzand. Dat rotgeld. Hier neem... ik heb zoveel.

AMBTENAAR

Ga weg met je geld.
 Ik wil een gebouw dat veilig is.
 Anders kappen! Kappen met de bouw.
 U heeft vierentwintig uur.

De ambtenaar gaat weg. Steen is witheet. Woedend.

STEEN

Iedereen werkt mij tegen.
 Allemaal, stuk voor stuk.
 Mijn zoon, mijn arbeiders,
 de politiek, de ambtenaren.
 God zelfs, en de natuur.
 Niemand wil mijn toren.
 Dat heeft te maken met dit vlakke land,
 waar men geen grootsheid gewend is.

Hij richt zich tegen het publiek.

STEEN (VERVOLG)

Ooit over dat woord nagedacht?
 Grootheidswaan?
 Hoe kan iemand die grootsheid heeft, nu ook de
 waan bezitten.
 Kleinheidswaan, dat is pas een ziekte.
 Timide inborst, daar zouden vitamines tegen
 ingenomen moeten kunnen worden. Men zou
 moeten kunnen genezen van terughoudendheid.
 Laf en lef, slechts één letter verschil.
 En toch de misvatting waarop onze maatschappij
 is gebouwd.
 Beloon de ootmoedigheid, bestraf de groten van
 geest.
 Wees een niets, een niemand en wij beschermen je.
 Maar rijs op uit het koren en de seis scheert je tot
 de korenmaat!

(VERVOLG)

10 VERVOLG: (2)

10

Het koor zwelt aan.

GROOTS

Groots en meeslepend wil hij leven
De aarde kraakt onder zijn voeten door
Hij wil de aardbol laten beven
Hij heeft alleen het beste met zichzelf voor

Groots en meeslepend wil hij voortgaan
De wereld kust zijn voeten druipend nat
Zo zal hij zeker altijd doorgaan
En niemand legt de arbeid nu zomaar plat

Want Steen is groot
En Steen is machtig
Want Steen is best
En Steen is prachtig

Want Steen is macht
En Steen is glorie
Hij richt zich op
Hij blaast victorie

11 HERINNERING

11

In een klein muzikaal tussenspel zit een korte scène tussen Feritee en Justus. Het zou een herinnering kunnen zijn. Iets aan een beekje of zo.

FERITEE

Een stuiver voor je gedachten.

JUSTUS

O, ik dacht aan thuis.

FERITEE

Dat is alles waar jij aan kan denken.
Aan huizen.

JUSTUS

Nee, aan een thuis.
Een thuis.
Niet de stenen,
Niet de muren.
Maar wat daarbinnen is.

FERITEE

Je droomt.

JUSTUS

Ik zou in je hart willen kijken.

FERITEE

Wat?

(VERVOLG)

JUSTUS

In je hart. Ik zou in je hart willen slapen.
Zacht willen slapen tegen je rode warme hart.
Nooit meer weggaan. Gewoon dons als zacht.
Donsiger dan zacht zou kunnen zijn.

FERITEE

Je raaskalt. Je spreekt taal... die niet... die niet klopt.

JUSTUS

Omdat ik...

FERITEE

Ja?

JUSTUS

Als ik het uit zou leggen, zou je het begrijpen.
Ik wil niet dat je het begrijpt.
Ik wil alleen maar naar je kijken.
Verzuipen in het rood van jouw hart.

Hij is ernstig verliefd.

JUSTUS (VERVOLG)

In het blauw van je ogen.
En het wit van het licht om je heen.

Dan gaat de muziek door.

Groots en meeslepend wil hij bouwen
Geen steen die nu nog op de ander blijft
Het zijn de regels die benauwen
En het is de waan die hem tot grootsheid drijft

Groots en meeslepend wil hij bouwen
Geen steen die nu nog op de andere blijft
Het zijn de regels die benauwen
Het is de waan die hem tot grootsheid aandrijft

Want Steen is groot
En Steen is machtig
Want Steen is best
En Steen is prachtig

Want Steen is macht
En Steen is glorie
Hij richt zich op
Hij blaast victorie

Justus ziet zijn vader in wanhoop staan. De wanhoop wordt gevormd door zijn eindeloze drift om te bouwen, maar tegelijkertijd de beperkingen die de regels hem stellen.

(VERVOLG)

JUSTUS

Pa?

STEEN

Ach, mijn zoon.
Dat zal mijn troost moeten zijn.

JUSTUS

Is het verstandig?

STEEN

Ik wil nu geen morele vragen!
Ik wil bouwen, jongen.

JUSTUS

Maar waarom, pa?
Waarom zouden we alles op het spel zetten voor
een toren?

STEEN

Ik bouw al sinds mijn zeventiende.
Toen hier nog het water kolkte.
Toen het nog zee was, toen de golven de oevers
stuk sloegen.
Toen al keek ik naar het water en ik zag er
gebouwen uit rijzen.
Dat kan. Dat je naar het water kijkt en gebouwen
ziet.
Ik zag in de zee een droom.

JUSTUS

Dat was een goede droom. Echt waar. Ik heb altijd
met je mee kunnen dromen. Het waren daken boven
hoofden.
Een dak boven je hoofd, dat is wat waard voor een
mens.

STEEN

Precies.
Dat bestuurders dat niet zien!

JUSTUS

Maar wat je nu bouwt is geen dak.

STEEN

Het is een symbool.
Waarom mag een gebouw geen symbool meer zijn?
Vertel me dat eens?
Vroeger bouwden de grote meesters kathedralen.
Waartoe? Om God toe te juichen, jongen.
Daar deden ze één twee generaties over.
Dat mocht. Er mocht ook schoonheid gebouwd
worden.

JUSTUS

Maar de noodzaak om iets te bouwen, die moet er
toch zijn?

(VERVOLG)

STEEN

Is schoonheid geen noodzaak?

Steen draait zich om, staat tegenover Justus.

STEEN (VERVOLG)

Kijk naar die betonnen monsters die we hebben neergezet, alleen en louter om in te wonen. We hebben steden gebouwd uit louter lelijkheid, alleen maar om daken te bieden.

Maar kijk naar de geschiedenis.

Naar welke gebouwen ga je kijken, als je de historie wil herbeleven? Naar monumenten van gebouwen.

Naar monumenten die al als monument bedoeld waren, zonder dat er nog één steen lag!

JUSTUS

Maar dit is alleen nog maar drift, pa.

Alleen nog maar fanatiek willen bouwen.

Je bent blind voor wat er daadwerkelijk moet gebeuren.

Je kijkt niet meer naar het staketsel, alleen nog maar naar de hoogte.

STEEN

Ga weg!

Ga weg!

Steen loopt zelf weg. De ambtenaar komt op en blaas in de rug van Justus.

AMBTENAAR

U bent aardig op gang. Triest dat alles weer gesloopt moet worden.

JUSTUS

U kunt ons toch nog wel even de gelegenheid gunnen om...

AMBTENAAR

Ik heb uw vader vierentwintig uur gegund. Maar daarvan zijn er nu al vele minuten verstreken. De tijd schrijdt voort. Helaas... ik moet druk zetten...

U heeft zoveel nog te regelen.

Ook Feritee verschijnt. Ze kijkt naar Justus en de ambtenaar.

FERITEE

Stoor ik?

AMBTENAAR

Nee hoor.

FERITEE

Is het waar dat de overheid bouwer Steen nog maar vierentwintig uur de tijd heeft gegeven om zijn vergunning in orde te maken, sterker nog: zijn materialen bij te stellen, de veiligheid te garanderen.

(VERVOLG)

JUSTUS

Er is nog nooit een ongeluk gebeurd bij het bouwen door Albert J. Steen.

AMBTENAAR

De overheid moet kritisch blijven, juffrouw.

JUSTUS

Feritee. Het komt goed. We hebben alleen maar tijd nodig.

FERITEE

Ik hoorde dat de toren gevaarlijk was.
Bouwgevaarlijk.
Er is geknoeid met materialen.

JUSTUS

Je hebt daarvoor geen enkel bewijs.

AMBTENAAR

Binnen vierentwintig uur weten we meer, juffrouw.

FERITEE

Dan kunnen er doden vallen. Gewonden. Het gebouw is levensgevaarlijk.

Ook Boorman komt op.

BOORMAN

Ik heb hier de lijsten, Justus. Het is ronduit verschrikkelijk.

JUSTUS

Bouw door, Boorman.

FERITEE

Waarom werk jij hieraan mee, Justus? Ik ken je niet meer terug.

JUSTUS

Hij is mijn vader.
Hij is alles dat ik heb.
Hij heeft nooit iets slechts gedaan!

BOORMAN

De mannen weigeren de steigers op te gaan, als we met deze prutprullen verder bouwen.

JUSTUS

Koop de goeie materialen, maar bouw door!
In vredesnaam.

FERITEE

Justus?

JUSTUS

Niet nu, Feritee!
Niet nu!

(VERVOLG)

12 VERVOLG: (4)

12

Hij twijfelt.

TWIJFEL

Twijfel is zijn deel
Twijfel is gezaaid
Twijfel in zijn keel
Hij is doorgedraaid.

Twijfel om hem heen
Twijfel om zichzelf
Twijfel, zo alleen
Alleen in dit gewelf

Twijfel achter voor
Twijfel is er slechts
Twijfel giert maar door
Het eechoot links en rechts

Twijfel zal er zijn
Twijfel die hem jent
Twijfel doet hem pijn
Alleen nog twijfel die hij kent

Hij rent af.

13 ZELLA DE KLERK TEGENOVER ALBERT J. STEEN

13

Zella de Klerk staat tegenover Albert J. Steen, die vreselijk in de war is.

STEEN

Jij bent de enige die mij kan helpen.

ZELLA

Ik ken je zo niet terug, Albert.

STEEN

Misschien... ik twijfel... misschien moet ik het opgeven.

ZELLA

Nooit.
Ik kan mij een dergelijke politieke vernedering niet permitteren.
Ik heb een lans gebroken voor jouw Babel.
Ik heb mij zwak opgesteld in het kabinet.
Om er sterker uit terug te komen.

STEEN

Maar geef mij dan tenminste die vergunningen.

ZELLA

Vergunningen?
Ik dacht dat Albert J. Steen niet maalde om vergunningen?
Ik dacht jij de wereld in je zak had?

(VERVOLG)

STEEN

Heb ik ook.
Maar haal dan tenminste die termiet van mijn
schouder.
Die ambtenaar die mij achtervolgt met zijn
vierentwintig uur.

ZELLA

We gaan de eerste paal heien.
Dat is feest, Albert J. Steen.
Ik wil er verder niets over horen.
Los je eigen problemen op.

STEEN

Zella!

ZELLA

Zwijg, Albert. Geen woord! Zwijg!

En dan plotseling is er het enorme spektakel van het heien van de eerste paal. Dit is een volledig muzikaal moment. Er wordt alleen maar in gemusiceerd en misschien is er een beeld van het heien.

ZELLA (VERVOLG)

Ik ben uitermate verheugd met dit moment.

Verder gaat het heien. Er wordt een champagnefles stuk geslagen op de eerste paal. Iedereen juicht. Als de muziek stiller wordt:

De ambtenaar in de nek van Albert J. Steen.

AMBTENAAR

Ik kijk naar mijn uurwerk en ik zie de tijd
verstrijken.
Het gaat de slechte kant op, Albert J. Steen.

ALBERT

Nee, nee. Het gaat allemaal zeer goed.
Ik wil u uitnodigen voor iets.
Een moment. U zult genieten van wat u te zien
krijgt.

AMBTENAAR

Ik?
Ik geniet slechts van de juiste papieren.
Een vergunning.
Een staat met de juiste materialen.
Veiligheidsvoorschriften.

ALBERT

Ja, ja.
Ik zal ze u overhandigen.
Op de tijd en plek die ik nu met u afspreek.
U kent het hoogste punt van de bouw?
Ik heb daar mijn persoonlijke keet.
Een aardigheidje ter stimulans van het personeel.

(MEER)

(VERVOLG)

14 VERVOLG:

ALBERT (VERVOLG)

Ik die vanuit het hoogste punt op hen neerkijk.
Als u daar heen kunt komen?

AMBTENAAR

Wanneer?

ALBERT

Ik heb nog twaalf uur, nietwaar?

AMBTENAAR

Zoiets.

ALBERT

Laten we zeggen, over een uur of zes.

AMBTENAAR

U weet zeker dat u de spullen in orde heeft?

ALBERT

Mijn naam is Albert J. Steen. Ik houd mij aan mijn
afspraken.

Ik houd mij ALTIJD aan mijn afspraken.

En met bulderend geraas gaat hij weg. Lachend.

15 ROZENKRANS EN GILDESTER EN ZWAKKE PLANKIEREN

15

Rozenkrans en Gildester leggen plankieren neer.

ROZENKRANS

De plankieren zijn te zwak.
Ze kunnen nog niet het gewicht van een kip houden.

GILDESTER

Opdracht is opdracht.

ROZENKRANS

Zo gaat het met opportunisten.

Koor zingt plotseling:

LIK EN SCHOP

De politica likt het volk
maar schopt de bouwer
En de bouwer likt de politica
maar schopt zijn zoon

En de zoon likt zijn vader
maar de zoon schopt zijn voorman
En de voorman likt de zoon
En zo gaat dat doodgewoon

(VERVOLG)

En ook werkvolk werkmensen
 Dat maar likt en dat maar schopt
 Likt naar boven, schopt beneden
 Tot de haat wordt opgekropt

Rozenkrans en Gildester gaan verder.

ROZENKRANS (VERVOLG)

Het zou doorbroken kunnen worden, Gildester.
 Als de zoon nee zou zeggen.
 Of als de voorman nee zegt.
 Of als wij zouden zeggen nee!
 Maar wij zwijgen, zo ook de voorman, zo ook de
 zoon.

GILDESTER

En zo liggen hier de zwakste plankieren
 die de mensheid ooit heeft gekend.
 Sta er op en je maakt een duikval
 twintig meter naar beneden.
 Niet te overleven.

ROZENKRANS

Moeten wij hier nog langer boven zijn?
 Of kunnen we naar beneden.
 Beneden waar we tenminste niet kunnen vallen.

GILDESTER

Beneden waar we worden geschopt.

ROZENKRANS

Wie boven is kan vallen, maar wordt gelikt.
 Wie beneden is, valt niet meer, maar krijgt de
 schoppen.
 De wereld heeft zijn eigen logica.

Feritee zoekt Justus op. Die nog altijd aan het bouwen is.

JUSTUS

Geen vragen meer, alsjeblieft.

FERITEE

Ik wilde je alleen maar even zien.
 Ik zet mijn microfoon uit.

Ze stuurt haar cameraploeg weg.

FERITEE (VERVOLG)

Waarom doe je dit, Justus?
 Ik mocht je altijd zo.

Justus haalt zijn schouders op.

(VERVOLG)

FERITEE (VERVOLG)

Je wilde helemaal geen bouwer zijn. Op school schreef je gedichten. Ik weet nog hoe je schreef. Zo mooi. Je had de taal in de palm van je hand.

JUSTUS

Maar ik ben ouder geworden.

FERITEE

Dus harder?

JUSTUS

Zo gaat dat met Steen, Feritee.
Steen was ooit gras, of bloemen, een kleine spin.
En daar stierf het leven uit.
Het werd hard, fossiel. En het versteende.
Dat ben ik.

FERITEE

Nee, dat ben je niet.

JUSTUS

Jawel, ik ben veranderd.

FERITEE

Jij bent niet van steen. Jij bent tijdelijk wellicht bevroren.
Maar je moet alleen maar even ontdooid worden, om weer de Justus te worden die ik kende.

JUSTUS

Lief. Lief om dat te zeggen.
Ook al is dat de waarheid niet.

FERITEE

Het is de waarheid wel.
Ik ken alleen maar de waarheid.
Ik mocht je altijd. Je had lieve ogen.
Je had een lieve mond. Je stem was altijd zacht.

JUSTUS

Ik heb nu geen tijd.

FERITEE

Je zou 'nee' moeten zeggen.

JUSTUS

Ik kan het niet.

FERITEE

Het is maar een toren.

JUSTUS

Het is zijn opus magnum.

FERITEE

Dit hele land is zijn opus magnum.
Albert J. Steen heeft heel veel moois gebouwd.

(MEER)

(VERVOLG)

FERITEE (VERVOLG)

Daar zijn we dankbaar voor.
Misschien moeten we hem beschermen voor een fout.

JUSTUS

Ik zou wel 'nee' willen zeggen tegen mijn vader.
Maar ik kan het niet.

Boorman komt op.

BOORMAN

Justus, stoor ik?

JUSTUS

Een beetje, Boorman.

FERITEE

Ik ga zo weg.
Ik ga nu wel weg.

JUSTUS

Nee, blijf nog even. Het is prettig om met je te praten.

FERITEE

Later. Ik kom nog wel.

Ze gaat af. Boorman kijkt haar na.

BOORMAN

Lekker ding.
Hebben jullie... (SUGGESTIEF ONAFGEMAAKTE ZIN) je weet wel.

JUSTUS

Nee.

BOORMAN

Op school zaten jullie altijd al naast elkaar.
Ik heb altijd gedacht... nou ja, je bent nu eenmaal een stommeling.

JUSTUS

Ja.

BOORMAN

Mooi.
Mooi dat je me dat laat zeggen.
Meestal dreig je me te ontslaan als ik zoiets zeg.

JUSTUS

We zijn toch vrienden geweest, Boorman.
Jij en ik? We waren altijd samen.
We hebben spinnen gevangen in het bos.
En losgelaten bij de juf. Hele middagen geen les.

BOORMAN

Dus dat kan je je nog herinneren?

(VERVOLG)

JUSTUS

Dacht je van niet?

BOORMAN

Ik twijfelde er aan.
Je bent veranderd.

JUSTUS

Nee.
Ik ben nauwelijks veranderd.

BOORMAN

Is dat zo?

JUSTUS

Ik heb er een laagje overheen gesmeerd.
Om zo mijn vader te bevallen.
Dat ik zo met je praat, Boorman.

Justus lacht.

JUSTUS (VERVOLG)

Wat denk je? Zou ik 'nee' moeten zeggen tegen mijn vader?

BOORMAN

Zou je 'nee' kunnen zeggen tegen je vader?

JUSTUS

Zei jij ooit 'nee' tegen je vader?

BOORMAN

Herinner je mijn vader nog? Hij was de eerste en de enige die ooit Albert J. Steen tegensprak. Het heeft hem duur komen te staan. Binnen de kortste keren mocht hij vertrekken. En vertrekken was verreken in die tijd.

JUSTUS

Haat je mij daarom?

BOORMAN

Nee.

JUSTUS

Mijn vader, haat je mijn vader?

BOORMAN

Ja. Ik haat je vader.
Maar niet om die geschiedenis.
Nee.
Ik haat je vader omdat hij spullen koopt die niet deugen.
Hij verkwanselt het bouwen.

JUSTUS

Hij probeert Babel te bouwen voor het geld dat er voor beschikbaar is.

(VERVOLG)

BOORMAN

Maar met deze materialen is het volstrekt onzinnig door te bouwen. De veertigste verdieping zal de eenenveertigste niet kunnen torsen. En de eenenveertigste zal bezwijken onder de tweeneveertigste. Uiteindelijk zullen alle verdiepingen instorten en zal het hele gevaarte met donderend geweld ineenvallen. Jouw vaders koninkrijk erbij!

JUSTUS

Maar wat moeten we dan?

BOORMAN

Met hem praten, Justus.
Ga het gesprek aan. Wees eens een echte zoon.
Ga naar hem toe en praat met hem.

Justus kijkt zijn oude vriend aan. Hij knikt.

JUSTUS

Je hebt gelijk. Ik zal het doen.

Hij pakt even de schouder beet van Boorman en laat hem vervolgens alleen.

17 **NAAR HET HOOGSTE PUNT**

17

Spanningsvolle muziek. Albert J. Steen en de ambtenaar lopen samen naar het hoogste punt van het gebouw. Onderwijl probeert Justus daar ook te komen. Dit kost hem moeite, want hij moet daarbij veel klimmen. Boorman ziet hoe moeilijk Justus het heeft. Hij besluit Justus te helpen en klimt weer via een andere route.

18 **MORTEL DRAAIEN**

18

Rozenkrans en Gildester zijn weer bij elkaar. Ze draaien mortel. Ze kijken toe wat er gebeurt en worden aldus getuigen.

19 **AANGEKOMEN OP HET HOOGSTE PUNT**

19

Steen en de ambtenaar zijn boven aangekomen.

STEEN

En? Onder de indruk?
Het moet haast wel!
Zoveel moois heeft u nog nooit gezien.

AMBTENAAR

Maar papieren, ho maar!

STEEN

Wie maalt er nu om papieren?
Zijn er van de Egyptenaren nog papieren over?
En weten we niet alles van ze?
Zij hadden de hiërogliefen. Steen, mijn beste.

AMBTENAAR

Ik zou een moord doen voor een formuliertje.
Na deze tocht!

(VERVOLG)

STEEN

Formulieren. U denkt alleen maar aan die zieke formulieren.
Kijk om u heen, kijk waar u bent.

AMBTENAAR

Ik ben er niet van onder de indruk.
Mooi gebouw, mooi gebouwd ook.
Maar u kunt beginnen met slopen.
U heeft niet de vereiste...

STEEN (WITHEET)

Man, ik ben bezig de hemel te beklimmen.
En jij komt met je hel aan papiertjes.
Wees eens een kerel. Geniet van het leven.
Laat je toch eens iets welgevallen.

AMBTENAAR

Het leven is een spel.
En er zijn regels aan dat spel.
Wie zich niet aan de regels wenst te houden, mag
niet meer meespelen. Dat is mijn wetgeving.

De ambtenaar wil weggaan.

STEEN

U heeft geluk. Uw papieren heb ik daar!

AMBTENAAR

Waar?

Aan de andere kant van het plankier wappert iets op. Het lijken papieren te zijn.

STEEN

Zo dichtbij!
U kunt ze zelf pakken.
Pakt u ze maar.
U doet zichzelf er een groot genoeg mee.

Ondertussen is Justus dicht bij zijn vader gekomen. Ook Boorman is daar in de buurt.

BOORMAN

Justus. Kom hier. Het is daar gevaarlijk.

JUSTUS

Ik moet mijn vader spreken, Boorman.

BOORMAN

Dat kan ook. Hier, neem een andere route.

JUSTUS

Maar mijn vader is daar!

Justus gaat naar zijn vader toe. Ziet daar dat die bij de ambtenaar staat. De ambtenaar kijkt verleid naar de papieren. Hij stapt op de plankieren. Dat is de cue voor het orkest om de afsluitende climax in te zetten.

(VERVOLG)

JUSTUS (VERVOLG)

Pa!

Op dat moment kijkt Albert J. Steen om naar zijn zoon. Justus kan nu precies zien dat de ambtenaar op de plankieren stapt. (Dit alles is een muzikaal moment.) De ambtenaar wil de papieren grijpen, maar zakt door het plankier. De ambtenaar kan zich nog net vastgrijpen, omdat Justus naar hem toespringt. Justus heeft hem vast.

JUSTUS (VERVOLG)

Ik val!

STEEN

Laat die man vallen.

JUSTUS

Pa, een hand!

STEEN

Laat vallen die man, Justus!

AMBTENAAR

Steen! Steen!

Boorman klimt naar de andere kant.

BOORMAN

Justus, hier ben ik. Pak mijn hand.

JUSTUS

Ik kan er niet bij, Boorman.

BOORMAN

Hier!

JUSTUS

Pa!

De vader van Justus staat dichterbij. Maar die steekt zijn hand niet uit.

AMBTENAAR

Ik ga vallen! Ik val!

Justus probeert de hand te grijpen van Boorman, terwijl hij onderwijl ook de ambtenaar vast heeft. Steen is de enige die nu niet in deze valpartij betrokken is.

STEEN

Laat ze los, Justus. Laat ze los.

Boorman rekt zich ter uiterste uit. Maar hij komt daar zelf ook door in wankel evenwicht. Hij kan niet anders doen dan nog iets verder uit te rekken, om zo Justus te helpen. Dan maakt de ambtenaar een onverhoedse beweging. Die grijpt Boorman beet. En nu ontstaat er een scimmage die uiteindelijk tot spectaculair gevolg heeft dat...

... dat Boorman en de ambtenaar naar beneden storten. Daar waar net Rozenkrans en Gildester zijn aangekomen om het beton te storten in het gat waar de twee in verdwijnen. De muziek gaat nog even door. Dan is het stil en kijken zowel Justus als zijn vader in het gat.

(VERVOLG)

STEEN (VERVOLG)

Het is een ongeluk, Justus.

JUSTUS

Nee.

STEEN

Jawel. Je kon er niets aan doen.

JUSTUS

Pa.

STEEN

Je hoeft er niet over na te denken.
Niemand hoeft er iets van te weten.

JUSTUS

Ze liggen daar.

STEEN

Nee, ze liggen daar niet.
Ze zijn spoorloos verdwenen.
Ze zijn weg. Compleet aan het oog onttrokken.
We kunnen door met bouwen, jongen.
De bouw kan zomaar doorgaan.
Niets meer dat ons hindert.
Ga maar met mij mee.

JUSTUS

Maar dit kan niet, pa.
Dit is moord.

STEEN

Dit is een bedrijfsongeval.

JUSTUS

Er zijn twee mensen bij omgekomen.
Pa. Dit kan toch niet waar zijn!

STEEN

Jongen, de bouw moet voort. We kunnen niet
stilstaan bij kleine offers. Als het grote door moet
gaan. Dan moet het kleine vergeten worden! Kom!

JUSTUS

Nee!

STEEN

Kom!

Justus kijkt in het gat.

STEEN (VERVOLG)

Wij gaan bouwen, jongen!
Wij gaan bouwen!

Steen zet samen met het koor een fraai lied in.

(VERVOLG)

STEEN (VERVOLG)

De wereld is van Steen
 Net zoals mijn hart
 Mijn hart is van basalt
 Basalt dat kent geen smart

De wereld is van Steen
 Mijn gemoed is van graniet
 De schoonheid is zo groot
 Maar huilen kan het niet

Stenen tranen
 Tranen van steen
 Rolt over 't marmer van mijn wang
 Al mijn hele leven lang

Stenen tranen
 Tranen van steen
 En ik word van al dat steen van binnen warm!
 De wereld is van Steen

Van marmer is 't gevoel
 En kijk eens om je heen
 Van steen is er zo'n boel
 De wereld is van Steen

Van kalk en beton
 En kijkt dat steen eens glimmen
 in de mooie ochtendzon
 Stenen tranen

Tranen van steen
 Rolt over 't marmer van mijn wang
 Al mijn hele leven lang
 Stenen tranen

Tranen van steen
 En ik word van al dat steen van binnen warm!

Mensen lopen met kranten over het toneel. Ze lezen, zoeken naar nieuws. Er zijn krantenverkopers.

NIEUWS

Wij willen nieuws
 Wij willen feiten weten
 Wij willen achtergrond
 De waarheid nu

(VERVOLG)

Wij willen nieuws
 Er moeten koppen rollen
 Wij willen bont en blauw
 En bloed zien nu

Wij willen nieuws
 Want wij zijn stervelingen
 Hier is sensatiemacht
 Wij willen rotzooi nu

Wij willen nieuws
 Wij willen modder gooien
 Geef ons die bloederpracht
 En leugens nu

Feritee Troet komt opgerend. Ze wordt omstuwd door mensen, koorleden en bouwers. Ze duwt iedereen van zich af. Albert J. Steen staat ergens bovenin het gebouw voor zover dat nu klaar is.

FERITEE

Waar is de ambtenaar, Albert J. Steen?
 Waar is Boorman?

STEEN

Ik weet van niets.

FERITEE

Van beiden ontbreekt elk spoor.
 Is het waar dat de ambtenaar je het vuur aan de
 schenen heeft gelegd?

STEEN

Ik weet van niets.

Ook Zella de Klerk komt op.

FERITEE

De Minister-Commissaris.
 U heeft de ambtenaar het laatste gezien.

ZELLA

Ik weet van niets.

FERITEE

Is het niet toevallig dat van de ambtenaar en van
 de bouwer Boorman niets meer is vernomen sinds
 een en hetzelfde moment.

STEEN

Wij weten van niets.

ZELLA

Wij weten van niets, mevrouw de journalist.
 Wat wij wel weten is dit.

(VERVOLG)

STEEN

Er is gerommeld met de aanschaf van materialen voor het project Babel. Er zijn verkeerde bouwmaterialen ingekocht. Er is duidelijk geld verdiend met tussenhandel. Ik wil niet meteen de verdenking werpen op een van mijn meest trouwe werknemers, maar het is niet geheel toevallig dat nu juist hij verantwoordelijk was voor de inkoop.

FERITEE

Dus u suggereert...

STEEN

Ik suggereer niets.
Ik zeg alleen dat het eenvoudig was om hier geld aan te verdienen.
Veel geld.
Babel is een groots en meeslepend project.
Groots en meeslepend is ook het budget.
Groots en meeslepend kan ook het bedrag zijn wat je er zomaar aan kunt verdienen, als je... als je de rechte wegen niet bewandelt.

FERITEE

En de ambtenaar dan.

ZELLA

Wij hebben een strikt beleid van regels.
Ik ken de heer Albert J. Steen heel erg goed.
Hij zal zich altijd aan die regels houden.

FERITEE

Dat vroeg ik niet.

ZELLA

Toch zijn er regels overtreden.
Verkeerd materiaalgebruik.
De ambtenaar had dat moeten constateren.
Ook hij is misschien omgekocht.
Misschien zijn de beide heren nu in een ver en verwijderd land.
Ver weg van hier.
Met miljoenen guldens.

STEEN

Interpol is naar hen op jacht.

ZELLA

Misdadigers zijn het.

STEEN

Ik ben mij er bewust van dat ik een fout heb gemaakt.

ZELLA

Ik neem mijn verantwoordelijkheid.

(VERVOLG)

STEEN

Wij hebben ons laten misleiden door slechte geesten.

ZELLA

Ik ben politiek verantwoordelijk voor de misstap van mijn ambtenaar. Ik neem daarvan de consequenties. Ik heb toegezegd hier de onderste steen boven te krijgen. Onderzoekcommissies ingesteld, enquête wordt er gehouden, komt allemaal goed.

STEEN

Er kan niets meer misgaan.

Steen en De Klerk gaan af. Ook alle andere mensen gaan weg. Feritee staat op het toneel, alleen. We zien ook Justus. Maar hij staat achterwege. Hij kijkt naar haar. Ze loopt weg. Dan slaan Gildester en Rozenkrans hun handen op de schouders van Justus.

GILDESTER

Er wordt te veel gesproken, vind je niet, Justus?

ROZENKRANS

Er wordt te veel gebabbeld.

GILDESTER

Maar wij zullen zwijgen.

ROZENKRANS

Als het graf. Als het graf dat we zelf gedolven hebben.

GILDESTER

Hoor ik nu dat de baan van Boorman is vrijgekomen?

ROZENKRANS

Kunnen we daar een fulltime deeltijd baan van maken?

GILDESTER

Ik wil er graag ook iets op vooruit gaan.

ROZENKRANS

Maar daarover valt te praten.

GILDESTER

Doen we zaken, rechtstreeks met je vader? Of met jou?

ROZENKRANS

Wij zijn beiden meer dan één Boorman, vind je niet?

GILDESTER

Alles zal rechtkom.

Ze gaan lachend af. Justus staat op het toneel.

(VERVOLG)

JUSTUS

Ik had het leven mij anders voorgesteld.
Ik had recht willen leven. Recht vooruit.
Er is een schoonheid aan het bouwen.
De schoonheid van het scheppen.
Iets te maken, dat er niet was, en blijft... ook ver na
jou.

Hij kijkt naar het gebouw. Hij ziet hoe er mensen werken. Hij ziet hoe het langzaam
maar zeker tot stand komt. Dan ziet hij ook zijn vader ergens staan.

STEEN

Ben je trots, jongen?

Justus zwijgt.

STEEN (VERVOLG)

Je moet eens leren vergeten.
Een steen heeft geen geheugen.
Materie heeft geen ziel.
Daarom is het steen geworden.
Om te vergeten.

JUSTUS

Ik kan hier niet blijven.

STEEN

Jawel. Je blijft hier gewoon.
Het wordt beedschoon.
Mijn toren. Ik heb alle hindernissen opgeruimd.
We kunnen nu gewoon door.

JUSTUS

Je bouwt op het graf van Boorman.

STEEN

Ja. Wat moet hij daarvan genieten.
In het hiernamaals. Dat is toch waar Farao's voor
leefden?
Om te mogen sterven en daarna als fundering te
dienen voor een mathematisch gebouw, een
piramide... zo zou ik ook wel willen doodgaan.

JUSTUS

Hij had een vrouw, hij had kinderen.

STEEN

Daar wordt uitstekend voor gezorgd.

JUSTUS

Hij was mijn vriend.

STEEN

Denk dan heel vaak aan hem.
Dat doe je met vrienden.
Maar doe niet zo sentimenteel.
Daar kan ik niet tegen.
Een watje als zoon.

(VERVOLG)

Plotseling staan Gildester en Rozenkrans bij Albert J. Steen.

STEEN (VERVOLG)
Mannen, vrienden! Helden.

Rozenkrans en Gildester worden door hem omarmd.

STEEN (VERVOLG)
Wij gaan de schoonheid tegemoet.
Zeg eens, is er een mooiere droom dan die van een toren die overal bovenuit torent. Waarvandaan je minstens de helft van de wereld zou kunnen zien.

GILDESTER
U bent een held.

ROZENKRANS
Wij mogen u zeer.

STEEN
Fans! Heerlijk.
Groupies.
Ik geniet van jullie aanwezigheid.
Ik zou jullie bijna tot mijn zoons willen maken.
Als ik niet al zo'n stuk snot had gehad.
Ik heb mijn zoon de baan van Boorman gegeven.

Rozenkrans en Gildester laten Albert J. Steen los. Ze zijn geschrokken.

STEEN (VERVOLG)
En jullie krijgen de baan van mijn zoon.

Hij begint bulderend te lachen en gaat weg met de bulderend lachende Rozenkrans en Gildester in zijn gevolg.

Boorman en de ambtenaar zitten ergens op het gebouw.

BOORMAN
Dood is niet slecht.

AMBTENAAR
Nee. Het is wel rustig.

BOORMAN
Alle tijd.

AMBTENAAR
Geen verantwoordelijkheden meer.

BOORMAN
En je hoeft ook niet meer te douchen.

AMBTENAAR
En al dagen geen honger gehad.

(VERVOLG)

BOORMAN

Geen dorst. Had jij vrouw en kinderen.

AMBTENAAR

Gehad.

Ze waren alleen nog maar een maandelijkse
financiële kwelling.

En ik had de kinderen een weekend.

Ik nam ze dan meestal mee naar de bioscoop.

En daarna naar een friettent.

Het waren de meest trage momenten van de week.

BOORMAN

Ik had een vrouw lief.

Ik had een lieve vrouw.

Ik had mooie kinderen.

Dat mis ik wel.

Zij missen mij.

AMBTENAAR

Ach.

BOORMAN

En nu, mijn beste ambtenaar?

AMBTENAAR

Wij kunnen niets meer doen.

BOORMAN

Op naar ons goddelijk rustoord dan maar.

Ze willen zich omdraaien. Ze willen naar boven klimmen. Maar dan is er plotseling heel veel licht. Boorman en de ambtenaar kunnen niet meer verder.

NIET GEDAAN

Het is niet gedaan

Niet volbracht

Nog niet voorbij

Het is niet gebeurd

Deze nacht

Jij bent van mij

Wees een duivel in de hel

En spook langs alle deuren

Ketter rond, trek aan de bel

Laat het grienden, laat het zeuren

Het is nog niet klaar

Ga terug

Maak het toch af

Het is niet gereed

Ga naar Steen

en geef hem straf

(VERVOLG)

Wees een duivel in de hel
 En spook langs alle deuren
 Ketter rond, trek aan de bel
 Laat het grienen, laat het zeuren

Boorman en de ambtenaar lopen tegen een muur op. Ze kunnen er niet doorheen. Ze doen er alles aan, maar ze komen niet verder.

BOORMAN (VERVOLG)

Wat krijgen we nou?

AMBTENAAR

Als je dood bent, heb je ook rechten!

BOORMAN

Ik had een poort verwacht.
 En Petrus erbij.
 En een mooie stoel!
 Of op zijn minst een wolk.
 Geen muur!

AMBTENAAR

Ik heb beneden een boek en daar staat dat allemaal in.

BOORMAN

Een wetboek!

AMBTENAAR

Nee... eh... een Bijbel.

BOORMAN

Had dat dan meegenomen, man.
 Dan hadden we nu een zaak gehad.

AMBTENAAR

Je gaat toch niet de hele dag met een Bijbel rondzeulen?
 Ook hier... Steen... we kunnen niet verder.
 De hand van die macht gaat verder dan de dood.

BOORMAN

Je had hem mee moeten nemen die Bijbel.
 Zo zie je maar weer. Waar dat goed voor kan zijn.
 Nou staan we hier.

AMBTENAAR

Moeten we terug?

BOORMAN

Dat hele end.

AMBTENAAR

Poe... ik ga niet als ik niet eerst wat gegeten heb.

(VERVOLG)

21 VERVOLG: (3)

21

BOORMAN

Honger?
Vreemd... ik ook.

AMBTENAAR

Potjandorie... we zijn gewoon nog niet dood
genoeg!

En ze gaan samen terug naar beneden.

22 GERUCHTEN

22

Feritee Troet zit vooraan het podium. In gedachten. Justus zoekt haar op. Hij gaat naast haar zitten.

JUSTUS

Je hebt rimpels.

FERITEE

Ga maar weg. Dat is beter.

JUSTUS

Ik ben net gedegradeerd.

FERITEE

En dat maakt je een mindere leugenaar?

JUSTUS

Ik lieg niet.

FERITEE

Jij weet wat er met Boorman is gebeurd.
En met de ambtenaar. Ik heb de geruchten gehoord.
Maar ik krijg nergens een bevestiging.

JUSTUS

Ik weet...

FERITEE

En daarna een aarzelings.
Je zou nu kunnen zeggen: ik weet de waarheid.
Dat zou geen leugen zijn.
Dan zou ik vragen: vertel me die waarheid.
En dan zou je zwijgen.
Of je zegt: ik weet van niets.
Dan lieg je. Want jij weet alles.

JUSTUS

Ik kan mijn vader niet naar beneden takelen.

FERITEE

Er is in het leven van elke zoon het moment dat hij
zijn vader af moet takelen. Dat hij hem onderuit
haalt en zijn plaats inneemt. Zo gaat het met de
wolven, de leeuwen, met klaterhoenen in de wei.
Met elk beest.

(VERVOLG)

22 VERVOLG:

22

JUSTUS

Ik ben geen beest.

FERITEE

Maar je vader is dat wel. Hoeveel ongelukken, nog,
Justus?
Hoeveel ongelukken?

Feritee staat op, loopt weg.

23 CHAMPAGNE

23

Zella de Klerk en Albert J. Steen proosten champagne met elkaar.

ZELLA

Dus Babel draagt mijn naam?

STEEN

Heb ik ooit iets anders beweerd?

ZELLA

Schoon!

STEEN

Ik ben blij dat we het allemaal zo goed hebben
kunnen afronden.
De bouw vordert gestaag.
Ik heb meer personeel moeten halen.
Grieken zijn er nu, en Polen. Er zijn mannen uit
Oeganda en Zimbabwe. Ik heb boten met negers
laten komen uit landen die nog nooit een boot
hadden gezien, alleen maar prauwen.
Ik beloon ze goed.

ZELLA

En geen regel doorbroken?

STEEN

Nee. Met dank aan Zella de Klerk.
En de rekbaarheid van regels.

ZELLA

Kleed je uit.
Dan bedrijven we de liefde.

STEEN

Pardon?

ZELLA

Macht is het ultieme genot.
Ik heb met jongens gevreeën.
Het was aardig, ze waren als een soort van
slaafjes.
Jij toch ook? Jij zult je toch ook wel omringen met
dames die niet alleen je typwerk doen.
Kleed je uit.
Het is goed als macht het met macht doet.
Macht in de tweede macht, tot de derde macht.

(VERVOLG)

STEEN

Ik geloof niet dat ik...
Ik draag sokhouders en ik heb een buik die me bij
de lust wat in de weg zit. Ik heb het over het
algemeen wat moeilijk met de liefdesdaad.

ZELLA

Je wil toch niet zeggen dat een man die zo'n enorme
toren weet te bouwen, niet eens in staat is zijn eigen
torentje tot enig genot te verheffen.

Ze begint hem uit te lachen.

STEEN

Als hij hard is, is hij van steen!

ZELLA

Nog een geluk dat je je naam mee hebt.
Een impotente bouwer.
Ik had het kunnen weten.
Al die macht, alleen maar omdat het je aan
werkelijke mannelijkheid ontbreekt.

STEEN

Ik ben jouw vernederingen meer dan zat.

ZELLA

Wat wou je tegen mijn vernederingen uitrichten?
Zielige oude man?
Wat wou je er tegen doen?

STEEN

Ik... ik heb macht.

ZELLA

Of moet ik net als mijn ambtenaar, net als jouw
trouwe bouwertje in een afgrond lazeren? Wil je
ook met mij een put delven?
Denk je dat je ook die waarheid zou kunnen
verbloemen?
Zonder mij?

STEEN

De toren zal er komen. De toren wordt een bewijs
van wie ik ben, wat ik vermag!

ZELLA

Jij vermag niets. Jouw macht is slechts een bewijs
van jouw slavernij aan mij!
Hou je kleren maar aan.
Het is misschien het enige dat je hebt.
Een illusie dat je nog iets van een man bent.
Een waandenkbeeld.

En ze loopt weg. Steen blijft achter. Zijn vazallen, Gildester en Rozenkrans komen op.

GILDESTER

U riep ons?

(VERVOLG)

STEEN

Die bouwput is dicht?

ROZENKRANS

Daar komt niemand ooit meer in.

STEEN

Beton eroverheen?

GILDESTER

En metaal, en stenen, en de hele toren.
De waarheid is mooi weggebouwd.

STEEN

Er moet daar ergens plek zijn voor nog een lijk.
Nog één lijk.
Nog één lijk dat niet meer tevoorschijn mag komen.

GILDESTER

Van wie?

STEEN

Ik wil die journaliste spreken.
Ik wil haar nu bij mij hebben.
Hier. Nu.
Haal haar hier.
Haal haar NU hier.
En de bouwer gaat weg.

GILDESTER

Ik vond het zo'n lief meisje.

ROZENKRANS

Dat die nu ook al dood moet.

GILDESTER

Waar gehakt wordt, vallen spaanders.

ROZENKRANS

Hoeveel promotie zouden we nog kunnen maken,
collega?

GILDESTER

Steen zelf is President-Directeur.
Ik vermoed dat je uiteindelijk op kunt klimmen tot
Adjunct President-Directeur.

ROZENKRANS

En ook dat is een deeltijdbaan?

GILDESTER

Ongetwijfeld.

ROZENKRANS

Ik heb niet zo'n zin in een carrière in stapjes, beste
collega.
Ik wil nu in één keer door. Als we haar nu eens
meteen in dat gat flikkeren... dat zal Albert J.

(MEER)

(VERVOLG)

23 VERVOLG: (3)

23

ROZENKRANS (VERVOLG)

Steen weten te waarderen.
Denk je niet?

Gildester knikt.

GILDESTER

Een beroepsadviseur had het niet beter kunnen
verzin.

En ze gaan af.

24 OP DE WEG TERUG

24

Boorman en de ambtenaar zijn op hun weg terug. Het koor becommentarieert hen, en draagt ze op wat ze moeten doen..

WAARSCHUWEN

Waarschuw!
Waarschuw het meisje voor de dood
Waarschuw!
Waarschuw want bloed is rood

Wij zien haar sterven
Wij zien haar doodgaan. Zij is alleen
Wij zien haar sterven
Wij zien haar doodgaan. Door een steen
Door een steen

Waarschuw!
Waarschuw het meisje voor de dood
Waarschuw!
Waarschuw want bloed is rood

Wij zien verderven
Wij zien haar bloeden. Koud en gemeen
Wij zien verderven
Wij zien haar bloeden. Door een steen
Door een steen

Want als ze doodgaat, als ze sterft
Want als ze neergaat, houdt het op
Want als ze doodgaat, als ze sterft
Wordt ook de waarheid, de waarheid hier gestopt!

Boorman en de ambtenaar vallen van de steigers naar beneden.

AMBTENAAR

Wat was dat?

BOORMAN

Een muur. Met daarachter nog een muur.
Daarachter zeven keer zeven muren.
De hemel is een groot labyrint.
Je kunt er alleen maar in, als je de uitgang weet.

(VERVOLG)

AMBTENAAR

Hè?

BOORMAN

Moet je voorstellen dat je zulke raadsels moet oplossen als je nog LEEFT. Godzijdank zijn wij dood, jij en ik.

AMBTENAAR

Niet dood genoeg. Dat zei je zelf!
Er schijnt een meisje gewaarschuwd te moeten worden.

BOORMAN

Er is maar één meisje.
En dan is er die tang van een Minister-Commissaris.
Maar een meisje kun je dat moeilijk noemen.

AMBTENAAR

Waarom zouden ze dat meisje vermoorden?

BOORMAN

Om de waarheid te vermoorden.
Zou het nog een end zijn?

AMBTENAAR

En wat kunnen wij nog doen?

Ze zien Justus lopen.

AMBTENAAR (VERVOLG)

Kijk daar eens?

BOORMAN

Justus!
Hé! Justus.

AMBTENAAR

Hij hoort ons niet.

BOORMAN

Verdomme, er zitten wel veel nadelen aan dat dood zijn.
Daar moeten we eens wat van zeggen.

AMBTENAAR

Wat kunnen we doen?

BOORMAN

Kom mee.

Ze gaan naar hem toe. Lopen om hem heen.

BOORMAN (VERVOLG)

Luister, Justus.
Luister goed.

(VERVOLG)

JUSTUS

Verdomme, het suist in mijn oren.

AMBTENAAR

Dat is al wat.

BOORMAN

Ga naar Feritee. Ga verdomme nu naar Feritee!

AMBTENAAR

Hij hoort het niet.

BOORMAN

D'r moet toch iets te doen zijn.

AMBTENAAR

Grijp iets. Grijp zijn arm.

De twee proberen hem vast te pakken. Maar het lijkt alsof hij niks voelt.

BOORMAN

Pak hem toch!

AMBTENAAR

Wacht. Zijn hart!

In een soort slow-motion grijpt de ambtenaar. Naar het hart van Justus Steen. Justus voelt dit wel. Hij krimpt in elkaar.

JUSTUS

Wat...

BOORMAN

Van wie hou je het meeste?

JUSTUS

Ik hou van mijn vader.
Ik heb mijn vader innig lief.

AMBTENAAR

Waarom in godsnaam?
Het is een monster.

JUSTUS

Het is niet altijd een monster geweest.
Waar komen die stemmen vandaan?
Ik wil jullie niet horen.

AMBTENAAR

Hij is een man van steen, je vader.

JUSTUS

Nee!

HERINNERING

(VERVOLG)

Zijn moeder stierf
Toen hij een kind was
Zijn vader hield
Hem in zijn armen

Zijn jeugd was triest
Zonder een moeder
Zijn vader hield
Hem altijd vast

Hij was een kind
Zonder veel liefde
Toch was er z'n vader
en die bleef bij hem

En in de nacht
Als hij wou slapen
Was er zijn vader
die op hem past

Het lied wordt verder geneuried onder de herinnering van Justus.

JUSTUS (VERVOLG)

Mijn moeder stierf toen ik een kind was.
Ik was alleen met mijn vader.
Mijn vader werkte hard, maakte lange dagen.
Het bedrijf maakte moeilijke tijden door.
Maar hij was er voor mij.
Alles week, alleen voor mij.

BOORMAN

Maar dat was vroeger.
Nu scheldt hij je uit.
Nu scheldt hij je verrot.
Je bent een mietje, een eitje, een niks in zijn ogen.

JUSTUS

Ik ben zijn teleurstelling geweest.
Altijd, een en al teleurstelling!

Albert J. Steen komt op.

ALBERT

Een boerenkind krijgt als hij vier is een eigen
varken.

Justus draait zich om naar zijn vader.

ALBERT (VERVOLG)

Dat moet hij mesten, koesteren, voor zorgen.
Hij moet het een naam geven.
En dan als hij een paar jaar ouder is.
Moet hij het slachten.
Dan leert hij in één keer dat een varken eetbaar
vlees is.
Niets meer.

(MEER)

(VERVOLG)

ALBERT (VERVOLG)

Geen vriend.
En jij moet leren dat mensen werknemers zijn.
Arbeiders, uitvoerders.

JUSTUS

Ik zal nooit onze mensen verraden.

ALBERT

Ontslaan is geen verraad.
Zie het als euthanasie, als een zachte dood.
Zo doe ik het.

BOORMAN

En van die man wil jij houden, Justus?
Hoe kan je?

JUSTUS

Ik kan nog altijd liefhebben!

BOORMAN

En wie heb je dan het meeste lief?
Wie het meeste?
Je vader?
Of...

JUSTUS

Feritee!

Justus begint te rennen. Af en toe schreeuwt hij in de zachte momenten de naam van zijn geliefde. Hij rent over het toneel. Er is nu haast en spanning. Dit is een moment waarop de muziek dat dient te onderstrepen. Er is min of meer een time-lock... immers, als Justus niet op tijd is bij Feritee dan kan het allemaal mislopen.

Justus komt bij Feritee aan.

JUSTUS (VERVOLG)

Je hebt gelijk.
Feritee, je hebt gelijk.
Ik zal niet langer zwijgen.

FERITEE

Wat is er gebeurd?

JUSTUS

Ik kan het ook niet meer tegenhouden.
Het moet maar zo.

FERITEE

Je bent helemaal bezweet.
Vertel me dan? Wat is er gebeurd?

JUSTUS

Mijn vader.
Mijn vader heeft de ambtenaar vermoord.

Feritee kijkt hem doordringend aan.

(VERVOLG)

FERITEE

Heb je bewijzen?

JUSTUS

Ik weet waar ze begraven liggen
In de bouwput. Onder de toren.

FERITEE

Die toren halen ze nooit meer weg.

JUSTUS

Wel als ik de waarheid zeg.
Ik ben er bij geweest.

FERITEE

Je zegt: waar ZE begraven liggen.
ZE?

JUSTUS

Ook Boorman stierf daarbij.
Maar dat was een ongeluk.
Daar kon mijn vader niets aan doen.
Hoewel... het was die ene moord die de andere...
Kun je aan camera's komen?
De waarheid moet aan het licht.

FERITEE

En waar moeten die camera's heen?

JUSTUS

Naar de toren. Naar de bodem van de toren.
We zullen graafmachines daarheen laten komen.
Ik weet waar ze zijn.
Ik zal mijn vader ontmaskeren.

FERITEE

Wil je...

JUSTUS

Ja.

FERITEE

Het is je vader.

JUSTUS

Hij is een slecht mens geworden, Feritee.
Ik hou van jou.

FERITEE

Wat?

JUSTUS

Ik ben blind geweest.
Maar al die tijd heb jij diep in mijn hart gezeten.
Heel erg diep.
Ik zal mijn vader daar ook heen lokken.
(MEER)

(VERVOLG)

JUSTUS (VERVOLG)

Ik weet dat hij daarheen zal komen, als ik dat vraag.
Zorg voor camera's.

FERITEE

Ik...

JUSTUS

Ja?

FERITEE

Ik heb niet nagedacht over mijn liefde voor jou.
Is dat erg?

JUSTUS

Nee.

FERITEE

Maar ik... je bent mij heel dierbaar.
Ik wil nadenken. Je bent zoveel Steen geweest.
Ik weet niet of ik van je kan houden.

JUSTUS

We hebben alle tijd.
Echt waar.
Doe wat je moet doen.

Hij kust haar. Zij kust terug. Justus rent weg. Als hij weg is, komen Gildester en Rozenkrans tevoorschijn. Het licht dooft.

Zella de Klerk en Albert J. Steen overleggen. Plotseling komt Justus op.

JUSTUS (VERVOLG)

Pa.

STEEN

Nu niet, jongen.

JUSTUS

Nu wel, pa.

STEEN

Nee.

JUSTUS

Ik eis dat je met me meegaat.
Naar de toren.

STEEN

Ik ben niet bereid.

ZELLA

Hij klinkt wat driftig die zoon van je.

JUSTUS

Ik wil je iets moois laten zien.
Ik ben toch je zoon?
Ik heb iets ontdekt... je zal trots op me zijn.
Steen draait zich langzaam om.

JUSTUS (VERVOLG)

Het maakt de toren AF. Het is precies dat wat je wilt.

ALBERT

Wat kan dat zijn?

JUSTUS

Wat wilde je het liefst van alles op je toren?

ALBERT

Op mijn toren?

JUSTUS

Jij wilde daar toch...
Licht.

En dan is er een enorm schouwspel van licht. Overal spots en lampen. Aan en uit gaan ze. Het is prachtig om te zien. Duizenden kleuren.

ALBERT

Jongen!

LICHT

Licht!
Licht!
Overal stralen

Licht!
Licht!
Overal stralen,
alles licht.

Licht!
Licht!
Stralend, stralend licht!

Licht in het duister
Groen, geel en blauw
Alles verlicht
Het licht is voor jou
Voor jou!

Licht!
Licht!
Stralend licht!

(VERVOLG)

Licht!
Licht!
Overal stralen

Licht!
Licht
Overal stralen, alles licht.

Licht!
Licht!
Stralend, stralend licht!

Er komen nu ook schijnwerpers bij.

JUSTUS

Feritee!

Gildester en Rozenkrans komen tevoorschijn.

GILDESTER

Dat is geregeld.

Ze staan bij een gemetseld muurtje.

ROZENKRANS

Muurtje, nietwaar.

Hij klopt erop.

STEEN

Waar is ze?

ROZENKRANS

Misschien kunnen we even over promotie praten?
Adjunct President-Directeur... het leek ons wel
wat?

STEEN

Julie moesten Feritee Troet halen. Waar is ze?

GILDENSTER

We hebben het karwei even afgemaakt.

ROZENKRANS

Geen punt, dat karwei.

GILDESTER

Dat zeg... Over gamma gesproken... wat een
straling!

STEEN

Waar is ze?

ROZENKRANS

Die vind je nooit meer terug...

Steen kijkt zijn zoon aan.

(VERVOLG)

STEEN

Dit heb ik niet gewild, Justus.
Dat moet je geloven.

Justus begrijpt wat er is gebeurd. Hij rent naar de muur. Hij probeert hem stuk te maken. Boorman en de ambtenaar komen eraan.

BOORMAN

Justus?

AMBTENAAR

Justus!

Nu trekt hij een steen weg, Justus. En daardoor ontstaat er een stroom bloed die over hem heen loopt. Gildester en Rozenkrans schrikken ervan. Justus trekt nog een steen omver en Gildester en Rozenkrans willen uit de buurt gaan. Maar Boorman en de ambtenaar lopen erheen en zorgen ervoor dat ze onder de stenen terecht komen. Nu valt uit het gat in de muur Feritee, onder het bloed. Justus vindt zijn bebloede meisje en tilt haar op.

STEEN

Ik heb dit niet gewild.
Ik wilde haar juist hier hebben.
Voor de waarheid.

JUSTUS

Welke waarheid?

STEEN

De waarheid, jongen.

JUSTUS

Welke waarheid.

STEEN

Het is mijn schuld niet geweest.
Het is haar schuld.

ZELLA

Mijn schuld?

STEEN

Ze heeft mij er toe aangezet. Het was macht. Het was alleen maar macht.

Hij geeft het meisje over aan Boorman en de ambtenaar. Hij loopt naar zijn vader.

STEEN (VERVOLG)

Jongen, we kunnen dit allemaal oplossen.
Echt, we kunnen dit allemaal oplossen.

Justus pakt zijn vader beet.

JUSTUS

Ik heb gedacht.
Gedacht dat je iets waard was in mijn leven.
Maar je bent niets.
Je bent niets waard.

(VERVOLG)

STEEN

Wat ga je doen, jongen.
Luister. In mijn glorie zou je meegezogen worden.
Dit hier was roem voor eeuwig.
Zella, doe iets!

ZELLA

Ik heb taken.
Ik heb taken elders.

Zella gaat weg. De ambtenaar en Boorman gaan weg. Feritee gaat met hen mee. Gildester en Rozenkrans zijn al bedolven. Justus voert zijn vader af, en bindt hem vast. Hij zet hem tegen de stangen van de stellage. Hij bindt hem vast, kruisigt hem min of meer.

Justus staat tegenover zijn vastgebonden vader.

JUSTUS

Je kan niets bouwen dat geen fundament heeft, pa.
En Babel, jouw Babel had geen fundament.
Het had geen palen in de grond, ook al wou jij dat.
Het had slechts lijken als bodem.

STEEN

Jij weet niets van bouwen.

JUSTUS

Maar zoveel weet ik toch wel.
Dit gebouw zakt nu al de grond in.
Één steen weghalen en het dondert in elkaar.
Er blijft niets van over.

STEEN

Maar jij en ik, wij hebben van elkaar gehouden.

JUSTUS

Hoe is mijn moeder overleden?

STEEN

Wat?

JUSTUS

Ik realiseer me dat ik je dat nooit gevraagd heb.
Ik weet het ook niet.

STEEN

Een griepje.
Een verwaarloosd griepje.

JUSTUS

Hoe is mijn moeder overleden?

STEEN

Jongen, ik heb van je gehouden.

JUSTUS

Hoe?

STEEN

Ik ben niet altijd zo geweest.

JUSTUS

Hoe zijn de slechte geesten in ons gevaren?

STEEN

Jouw moeder, dat was... dat was een goede vrouw.
Een vrouw die goed was.

JUSTUS

En toch gestorven.

STEEN

Ik had geen tijd!
We konden niet weg.
Dit bouwen... Dit altijd maar bouwen.
Ik heb haar op bed gelegd.
De volgende ochtend zou ik een dokter laten
komen.
We moesten door.
Het was alleen maar wat pijn in een arm.

JUSTUS

Je hebt haar verwaarloosd?
Ze was ziek en je hebt niets gedaan.

STEEN

Er waren prioriteiten.
Begrijp dat dan toch.
Prioriteiten.

JUSTUS

Je hebt mijn beste vriend vermoord.
Je hebt de vader van mijn beste vriend vermoord.
Je hebt mijn liefde vermoord.
Je hebt mijn moeder vermoord.
En je hebt het goede, het recht en de waarheid
vermoord.
Ga dood!

En dan trekt Justus een van de palen weg. Alles stort nu met een enorm geraas in elkaar. Tenminste, die suggestie wordt gewekt door geluid, muziek en klank. Ook wellicht door projecties en door beelden. Na even gaat ook het licht uit. Er komt een stilte. Uit de stilte neuriet het koor.

TRACHTEN

In een poging de waarheid te behouden
Heeft de leugen overwonnen
Heeft de leugen nu de macht

In een poging het recht te onderhouden
Is het onrecht nu begonnen
Is het onrecht nu van kracht

(VERVOLG)

Er is verloren,
Niks gewonnen.
Niets staat overeind

Er is verloren,
Niks gewonnen.
En dit is dan het eind.

In een poging de grenzen te verleggen
Is de fout de heer en meester
ging het mis hier allemaal

Er is verloren,
Niks gewonnen.
Niets staat overeind

Er is verloren
Niks gewonnen
En dit is dan het eind.

Het licht dooft. Alles is weg.

EINDE

DvdH/JB

maandag 11 januari 1999